

Fidelitat o revolta. El regne de Mallorca davant l'autoritarisme monàrquic de Felip IV

Mateu Colom Palmer

El programa presentat pel comte duc d'Olivares a Felip IV el 1626 i conegut amb el nom d'Unió d'Armes es fonamentava en la participació activa de la totalitat de regnes en la consecució d'una important força militar. La impossibilitat de Castella de seguir proporcionant els contingents humans necessaris per mantenir el potencial militar a Europa va provocar la necessitat d'obtenir-los també de la resta dels territoris. I per fer-ho s'havien de superar primer els entrebancs legals que presentarien la totalitat de terres que conformaven la Corona d'Aragó. Olivares va optar per enfortir les mesures autoritàries per tal d'obligar els respectius òrgans de govern a acceptar la nova situació. En aquesta conflictiva etapa que marcaria les relacions del monarca amb els seus súbdits, la figura dels virreis nomenats pel distints territoris assolía una importància cabdal. En definitiva, serien ells els encarregats de superar amb la negociació, quan no amb l'ús de l'autoritat i la força, els inconvenients forals que es presentarien en aquesta nova etapa. La nostra comunicació incidirà en la figura del virrei que millor representa aquells moments d'autoritarisme a Mallorca: el valencià Alons de Cardona i Borja i en aquesta farem referència als greus enfrontaments que mantingué, entre 1633 i 1640, amb les autoritats del regne com a conseqüència de les seves actuacions en temes com les lleves i allotjaments que sofrí l'illa durant el seu comandament.

El nostre personatge formava part de la branca valenciana dels Cardona. Era fill d'Antoni de Cardona, baró de Castellnou, i de Caterina Milà d'Aragó. De temps enrera, la seva família havia format part de l'entorn cortesà de diferents membres de la família reial i en concret son pare havia ocupat el càrrec de majordom del Cardenal-Infant Ferran d'Àustria. En el seu nomenament com a virrei de Mallorca, signat per Felip IV el 30 de març de 1633, a més de son pare, també s'esmenta la figura de Joan de Cardona i Requesens, que formà part del consell privat de Joan d'Àustria, amb el qual participà de forma destacada en la batalla de Lepant i en tot un seguit d'operacions navals a la Mediterrània al llarg de la segona meitat del segle XVI.¹ Amb aquests precedents no ens ha d'estranyar que Alons de Cardona fos un personatge ben relacionat als ambients més propers al monarca² i que quan es produí la vacant en el càrrec, arran de la marxa de José de Momphaon el 1630, i després d'un període d'interinatge dels procuradors reials Pere Ramon Çaforteza (1630-1631) i Francesc Sureda Vivot (1631-1633), es pensés en ell per ocupar el virregnat de Mallorca.³

L'arribada d'Alons de Cardona a l'illa coincidí amb una important revifalla de les accions militars en el marc de la denominada guerra dels Trenta Anys. Aquesta circumstància provocà una constant sortida d'homes amb destí als diversos escenaris bèl·lics d'aquells moments i una progressiva actitud d'enfrontament amb les autoritats illenques. Les primeres mostres començaren tot just el 1633, arran de les actuacions del virrei en les lleves que aixecaven diversos capitans arribats a Mallorca per ser enviades com a tropes de l'armada; d'altres, eren destinades a servir a l'exèrcit del duc de Ferias a Alsàcia. En aquella ocasió els jurats es queixaven que Cardona empresonava gent amb l'excusa de ser delin-

---

1. El pare del nostre virrei estigué casat en segones núpcies amb Mariana Madrigal i Cardona, comtessa de Laconi, vídua de Joan de Cardona.

2. A la carta que Felip IV adreçà als jurats de Mallorca en què els comunicava el nomenament del nou virrei esmenta que és Alons de Cardona "... es gentilhombre de mi boca..." i que el nomena virrei de Mallorca "... por la mucha satisfaccion que tengo de su persona y por las demas partes y calidades que en ello concurren..." Arxiu del Regne de Mallorca (ARM) còdex 127 f. 130v.

3. Aquestes bones relacions amb els cercles més propers a Felip IV feren possible el seu nomenament, tot i que el Consell d'Aragó havia recomanat el nomenament de Joan de Castellví, governador d'Eivissa. José JUAN, *Els virreis de Mallorca (ss. XVI-XVII)*, El Tall, Mallorca, 2002, p. 59.

qüents i rodamóns per així poder-la destinar a servir com a soldats, sens esperar que els jutges dictassen la corresponent sentència i contravenint un privilegi concedit pel rei Pere IV als habitants del regne el 1381. Així ho feien saber en una petició adreçada al virrei i la Reial Audiència en què sol·licitaven "... se servesca manar examinar estas capturas porque no essent les persones que se obliguen embarcar per soldats delinquents o vagabundos y gent permissiosa a la republica no es just obligarlos contra sa voluntat anarsen dest regne..."⁴ En aquesta ocasió les protestes només aconseguiren que Felip IV adrecés una carta als jurats en què els comunicava que "...he querido que entendais que se procurara en todo escusarlo, salvo en casos extremos, que espero en Dios no sucederan..."⁵ Aquest compromís expressat pel rei a finals de 1633 fou ràpidament oblidat quan a la primavera de l'any següent sol·licitava del regne 500 soldats més per destinar-los a Itàlia, tot i que en la missiva adreçada al regne s'excusava dient:

Yo tenia resuelto y deseava no sacar mas gente de esse Reyno, ahora es inescusable y propia defensa suya, pues no se viviria en él con seguridad si no se previniese el daño que amenaza a toda la monarquia...⁶

La derrota de les tropes sueques a la batalla de Nördlingen aquell mateix any accelerà els preparatius per fer front a la més que previsible entrada de la monarquia francesa en el conflicte dels Trenta Anys, per la qual cosa el 1634 es tornava sol·licitar la participació de Mallorca en la tramesa de 2.000 homes destinats a la defensa de la frontera catalana en cas de conflicte amb Lluís XIII. L'inici de les hostilitats a partir de maig de 1635 obligà el monarca a recordar al Gran i General Consell la seva obligació de participar en l'esforç bèl·lic que era necessari realitzar en aquelles circumstàncies. L'actitud dilatòria de les autoritats illenques davant aquesta nova lleva provocà la reacció irada de Cardona i la tramesa d'un memorial a la cort en què el representant reial posava en dubte la fidelitat del regne.⁷

---

4. A.R.M. Suplicacions 68 f. 789

5. A.R.M. Còdex 31 f. 191 .

6. A.R.M. Còdex 31 f. 191v.

7. Els jurats sol·licitaren als seus síndics a la cort "... *tota diligència possible por haber lo memorial que se ha donat a sa Magestad, que Deu molts anys garde, i a son Suprem i Real Consell d'Aragó contra la innata fidelitat dest Regne...*" A.R.M. EU 66 f. 121v. amenaçà els jurats amb una multa de 500 lliures, de béns propis, si no agilitaven el reclutament dels soldats. A.R.M. EU 66 f. 295.

Les dificultats per trobar persones disposades a marxar a Catalunya i la poca col·laboració trobada pel virrei mallorquí provocaren la tramesa d'una carta real en què es recordava:

... la ocasion es tan apretada que me ha parecido deciros que si los medios ordinarios no bastaren para levantar, luego y sin mas dilaciones, la gente, assistais a don Alonso de Cardona, mi lugarteniente y capitan general en esse Reyno, en todo lo que os pidiere en orden a este intento, pues yo no puedo dexar de acudir a la deffensa de mis reynos ni vosotros de cumplir lo que offrecisteis, quando yo expongo mi misma persona a esto, habiendo de partir a toda prisa a Barcelona.⁸

Poc a poc augmentà el nombre de soldats de la lleva gràcies a la col·laboració dels gremis, el tribunal de la Inquisició i la noblesa mallorquina, fins que, finalment, es reuní un contingent de poc més de 1300 soldats l'estiu de 1635. El propi virrei marxà amb el contingent militar que, una vegada descartat el seu desembarcament a Barcelona, es dirigí cap a Gènova per participar en la conquesta de les illes de Santa Margalida i Sant Honorat, a la costa de Provença. A finals d'any, Felip IV prorrogava per un altre trienni més el comandament del virrei.⁹ L'any següent el regne destinà nous soldats i doblers cap al Montserrat.

L'expedició a la fortalesa francesa de Leucata, el 1637, obligà a completar el que mancava fins assolir els 2000 soldats promesos per Mallorca el 1634, i de bell nou es posaren de manifest les creixents dificultats per reunir homes disposats per al servei d'armes.¹⁰ De res no serví la trame-

8. A.R.M. Còdex 31 f. 196v.

9. Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA) Registres de la Real Càmera de la Corona d'Aragó nº 258 f. 407-16.

10. En aquesta ocasió el capítol catedralici esposava la manca de gent disponible "... *per trobarse est regne exhaust de gent, municions y hacienda para poder-les procurar...*" Arxiu catedral de Mallorca (A.C.M.) Actes capitulars 1636-1651 f. 57. Per la seva banda, l'inquisidor de Mallorca recordava al Consell de la Suprema Inquisició que "... *no ay gente ni asienda en este reino, que sta todo perdido por causa de las levas passadas y la falta de contratación...*" Archivo Histórico Nacional (A.H.N.) sessió Inquisició llibre 851 f. 491v. Els jurats i el Gran i General Consell informaven el rei que "... *la labranza de la tierra y cosecha de futo hacen las mugeres el labor que acostumbran los hombres y en el año 1636, en el escrutinio que se hizo para poder repartir con igualdad la poca provision de trigo que habia, en algunas villas se hallaron mas mugeres que hombres...*" A.R.M. A.H. 709 f. 96. Davant el Consell d'Aragó es repetien les mateixes consideracions demogràfiques i a més s'afegia un nou argument que desaconsellava mantenir el ritme de sortida de soldats: el perill en què restava l'illa en cas d'un intent d'invasió. A.C.A. Consell d'Aragó lligall 988 s.f.

sa de cartes del Comte de Santa Coloma, virrei de Catalunya, en què demanava a Cardona, amb qui l'unia vincles familiars, conjuntar els esforços d'ambdós territoris per tal de:

... hazer el mayor socorro que sea possible al exercito de su Magestad, en la necesidad mas apretada que me parece que pueda afrecerse. Estoy consoladissimo de haver conocido tan buena disposicion generalmente en todo el Principado, que no parece que ay hombre noble que quiera quedarse en su casa. No me prometo menor zelo y affecto de amor al servicio de su Magestad desse Reyno, que esta tan acostumbrado a servirle tan sustancialmente...¹¹

Aquests entrebancs provocaren violentes actuacions del virrei, agreujades a partir del mes d'octubre amb ocasió de la notícia de la derrota de les tropes hispàniques. La tensa situació provocà l'aparició de pasquins anònims a la ciutat en què assenyalaven el virrei i els membres de la Reial Audiència com a causants de la mala situació que es vivia en el regne i acusaven de manca de determinació als jurats i el Gran i General Consell a l'hora de posar remei a la situació. La tensa conjuntura provocà la tramesa a la cort de memorials en què es denunciaven les formes violentes emprades per aconseguir soldats, a la vegada que es parlava de perillous aldarulls populars si el virrei persistia en la seva actitud.¹² A mesura que s'apropava la fi del decenni, les relacions de les autoritats illenques amb el virrei s'anaven fent cada vegada més difícils i les actuacions del representant reial en les lleves es tornaven més i més odioses als ulls del poble mallorquí. El setge que imposaren les tropes franceses a la localitat basca d'Ondarribia el 1638 obligà a una nova petició de 1.500 soldats. La manca d'entusiasme mostrat per la societat illenca davant aquesta nova petició obligà al virrei a ordenar que tots els homes que havien servit com a soldats en anteriors lleves se'ls obligàs a tornar partir de l'illa. Aquesta mesura provocà que molts d'ells defugis-sen l'acció dels algtzirs reals abandonant les seves cases i ocultant-se. D'altra banda, la noblesa, refractària a ocupar les places d'oficials de les

---

11. R.M. AGC 59 f. 193.

12. "... la verdad es que a no ser los mallorquines tan fieles y obedientes fue el dicho don Alonso de Cardona el que lo pudo ocasionar, mandando prender, sin orden de vuestra majestad y con violencia, gente de buena vida y honesta fama, alguna de la qual estaba actualmente trabaxando en su casa y otra que de la parte forana trahia provisiones a la ciudad..." A.R.M. AH 709 f. 97. També l'inquisidor corroborava aquesta situació quan afirmava "... este caballero amenaza muchos rigores en publico con las ordenes de su Magestad..." A.H.N. secció Inquisició llibre 851 f. 491.

companyies, era amenaçada amb càstigs. Totes aquestes mesures provocaren un ambient proper a la revolta tal com ho constaten els noticiaris de l'època. En el del prevere Jaume Viquet es pot llegir:

A 3 d'agost 1638. Per estar lo present regne amb grandíssim perill de una revolucio per causa que lo virrei don Alonso de Cardona volia que la ciutat li donas 1500 soldats y la ciutat non volgue fer. Ell, de potencia, prenia gent y lo poble alborotat y los jurats gran protestes y molts dares y tomares. Acudiren an el Reverent Capítol per que fessen pregaries y axí se tragué lo Santíssim.¹³

Aquest ambient viscuts a nivell de carrer trobava el seu paral·lelisme en les paraules que des de l'illa feien arribar les seves autoritats a Felip IV, les quals, ja sense embuts, exposaven les possibles conseqüències que se'n podien derivar de la continua contrafacció dels privilegis concedits al regne. Així ho expressaven:

...per privilegis concedits a est Regne, les ordres reals que se enquantren ab reals privilegis no's deuen excutar i molt manco quan la execucio aporte inconvenients tant graves i notables com es aquest cas... que es cert no permetra [el rei] se perdre un regne de tanta importancia a la conservacio de tota España y tan facil perdut una vegada, de ser sustentat y socorregut dels inimichs...¹⁴

Aquesta postura de força, propera a la insubmissió, exposada al llarg de la missiva i el comentari sobre la possible pèrdua del regne irrità els responsables del govern de la monarquia i al propi rei, qui reaccionà amb l'amenaça de castigar els contraventors de les seves ordres.¹⁵ Finalment, l'única institució que féu costat al virrei fou el tribunal de la Inquisició, el responsable del qual envià a la lleva diversos condemnats

---

13. Jaume Viquet. *Noticia exacta y veridica de tots els sucesos memorables que se han esdevingut en el Regne de Mallorca desde lo any del Senyor de 1636. Escrita per jo Jaume Viquet, prevere, beneficiat y primatxer de la Seu.* A.R.M. Miscel·lània B. Pasqual tom V, p. 23.

14. A.R.M. AH 709 f. 155-6

15. Els síndics del regne informaren que el protonotari Villanueva els va fer saber "... que sa Magestad se done per desservit de nosaltres per no haber assistit facilmente la lleva y que sa real voluntad era castigar als que se mostrarien inobedients a sos reals ordres..." A.R.M. AH 709 f. 181. Per la seva banda, el monarca escriví "... me ha parecido por ultima resolucion dezir hos que el modo con que gobernais en esta materia desdize en mucho de la obligacion que os corre y que yo no puedo consentirlo... pues el dezero de que la conoscais me detiene para escusar la iusta demostracion que habeis merecido..." A.R.M. Còdex 31 f. 207v.

en causes criminals i intentà convèncer els familiars per a què hi marxassen.¹⁶

Aquell any estigué ple d'enfrontaments institucionals i de mesures coercitives per part del virrei, qui volgué d'aquesta manera acabar amb l'escalada de protestes i desobediències del cada cop més important grup d'opositors a la seva política de lliurar el major nombre de recursos de l'illa destinats a fer front als perills militars d'aquells moments. La primera mesura de força l'adoptà els primers dies de l'any 1638, quan ordenà la presència en el castell reial d'Agustí Desmur, un dels consellers del Gran i General Consell. Allà li notificà una carta del rei en què se'l cominava a presentar-se en el termini de vint dies davant el cardenal Borja, president del Consell d'Aragó i de romandre en arrest domiciliari a partir d'aquells moments i fins a la seva sortida de l'illa. El motiu d'aquesta mesura era que l'esmentat conseller s'havia significat com un dels més grans opositors a les mesures coercitives que s'empraven en el tema de les lleves. La següent passa del virrei consistí a ordenar l'escrivà del Gran i General Consell que redactés les actes de les sessions de l'organisme, de manera que quedàs constància de les opinions i els vots expressats pels distints consellers que intervinguessin en les discussions de les propostes sorgides al llarg de l'assemblea. L'objectiu de la mesura pretenia tenir ben identificats als opositors més significats o, en tot cas, coartar la llibertat d'opinió i de decisió dels consellers, que se sabien, d'aquesta manera, vigilats per l'autoritat del virrei. L'ordre fou rebutjada frontalment i posada en coneixement dels síndics del regne present a la cort per tal que presentessin les protestes del regne a la mesura que es considerava greument lesiva.¹⁷ El següent pas en l'escalada dialèctica el donà Cardona quan cominà l'escrivà de la universitat a què li lliuràs la llista dels vots expressats a la totalitat de proposicions presentades en cada sessió, malgrat no s'hagi adoptat cap acord, petició aquesta que fou, de nou, rebutjada en una sessió del Gran i General Consell,

---

16. El capítol catedralici només es comprometé a celebrar pregàries per la victòria de les armes reals. La proposta del seu degà d'aportar 1000 lliures per a les despeses de la lleva fou rebutjada per la totalitat dels canonges amb l'argument de la minva d'ingressos de la mesa capitular. A.C.M. Actes capitulars 1636-51 f. 87v-90.

17. En una carta adreçada als síndics se'ls notificava que "...ha cessat tot negoci de la universitat perquè el Gran i General Consell, ab lo just sentiment dest agravi, no vol ajuntarse ni votar en altre forma, pues ab aço diu, com es cert, que no invoca sino que usa de son dret y guarda la dita possessio y antiquissima consuetut..." A.R.M. AH 709 f. 116v.

provocant l'empresonament de l'esmentat funcionari. Semblava que s'havia entrat en una dinàmica en què a cada acte de desobediència per part de les autoritats illenques, el virrei responia amb una nova mesura de pressió. Així, quan es presentà la petició reial per reunir un nou contingent militar destinat a aixecar l'assetjament de la població d'Ondarribia, els consellers es negaren a tractar la petició si no es retirava l'obligació d'identificar els votants en les resolucions que es preuien. La insistència de l'autoritat reial i la decidida negativa dels representants estamentals provocà la irrupció d'un escrivà de la Reial Audiència a la sala de sessions per tal d'aixecar acta dels consellers presents a l'assemblea, a la vegada que trametia l'ordre de dissolució signada pel virrei, que fou desatesa. Poc després els advocats de la institució regnícola foren requerits al palau de l'Almudaina i allà se'ls comunicà que quedaven detinguts. L'escalada de tensió no féu sinó augmentar a mesura que transcorrien els mesos d'aquell any 1638 i a l'estiu els jurats ja demanaven clarament la destitució del virrei, de qui afirmaven que "...ama poco los naturales desta isla y juzga por halagos sus asperezas y malos tratamientos que les haze, sin reparar en los inconvenientes que se pudieran suceder...".¹⁸ Igualment es feia saber al Consell d'Aragó que la sortida per la força d'illencs contravenia un privilegi concedit per Pere IV.

Enmig d'aquest ambient enrarit, l'arribada de la flota de l'almirall Antonio de Oquendo a Menorca el 17 de febrer de 1638 afegí nous elements de tensió al panorama illenc. L'hivernada de la flota a l'illa suposava l'allotjament de les tropes que hi anaven embarcades, tal com ja havia succeït l'any anterior. A començaments de març arribaren al port d'Alcúdia els efectius militars que havien d'allotjar-se a Mallorca i que en quantitat de poc més de 3600 foren distribuïts per les diverses poblacions de l'illa.¹⁹ En aquesta ocasió el contingent era format per tropes italianes, espanyoles i alemanyes, que abandonaren l'illa a finals del mes de juliol camí de Navarra després d'haver protagonitzat diversos incidents amb la població mallorquina. Una situació que es repetirien que a l'any després repetirien a Catalunya. Davant el nou allotjament, els jurats i consellers del Gran i General Consell mostraren la seva disconformitat perquè, de

---

18. A.R.M. AH 709 f. 160.

19. U. DE CASANOVA . *Los alojamientos de soldados en el reino de Mallorca a lo largo del siglo XVII*. Mayurqa nº 22. Homenaje a Álvaro Santamaría. Volum II. Palma, 1989, p. 733-44.

bell nou, es conculcava el privilegi obtingut de Martí I el 1401, pel qual s'eximia la població del regne de qualsevol tipus d'allotjament obligatori. Així ho feren constar a les corresponents actes en què protestaren per la càrrega imposada al regne, en clara contrafacció dels privilegis concedits. Assabentat el virrei, ordenà esborrar d'aquelles actes la paraula protestar i canviar-la per la de suplicar, baix pena de 500 lliures de béns propis dels jurats, i que en el termini de tres dies el secretari de la institució li presentàs la certificació d'haver-se realitzat el canvi.

L'espiral d'enfrontaments del 1638 provocà la remissió a la cort d'un dens memorial contra el virrei, en el qual, al llarg de 34 capítols, les autoritats illenques exposaren les actuacions i comportaments de Cardona més re- criminales, tant a nivell personal com per raó del seu càrrec. Pel que fa al primer aspecte, se l'acusava de ser arrogant, superbiós i colèric "... accions indignes de la autoritat del virrey y capita general, que representa la persona de sa Magestad y que en totes ocasions ha de oyr sosegadament y ab prudencia administrar justicia, sens segarse de la ira ni altres passions..."²⁰ La seva temeritat en les decisions que adoptava i el seu caràcter ambiciós també foren aspectes de la personalitat de Cardona que sortiren a reluir en el memorial, a més de qüestions que deslluïen les virtuts que havien de rodejar, al manco públicament, la figura de tot representant reial. En concret li retreien que tenia per costum envoltar-se de "... gent vil, alcavots y dones dolentes, fent les anar publicament a palacio..."²¹ Fins i tot posaren de relleu en el document que era una persona malparlada quan afirmaren que "... apenes ixen de sa boca sino juraments i blasfemias y no contentantse ab les ordinaries las use molt exorbitants y nous..."²²

A l'hora de valorar la seva tasca política se li reprovà la manca de coneixements en qüestions militars, la qual cosa podia posar en perill l'illa en cas d'atacs exteriors, a més de mostrar una gran inseguretats en totes les seves decisions. En el govern econòmic, es destacava que havia malversat els doblers destinats a la fortificació i despeses militar, ocasionant amb l'ús personal de les quantitats que la murada de la ciutat encara no estigués enllestida en la seva totalitat, que l'artilleria presentés un estat

---

20. A.R.M. AH 709 f. 132.

21. *Ibidem*, f. 133.

22. *Ibidem*.

d'abandonament i que les forces armades illenques no disposessin de pólvora suficient en cas d'atac. També se l'acusava que s'havia enriquit amb les despeses ocasionades per les interminables lleves i, en general, les seves actuacions econòmiques havien provocat l'empobriment del patrimoni reial a l'illa i el de les seves institucions per no haver estat capaç de preveure els costos que comportaven les demandes de la cort. La seva acció de govern en el camp de la justícia també fou objecte de crítica per la declarada manca d'imparcialitat, actuant de forma contunent sobre els més desfavorits, amb els quals actuava amb prevaricació per tal d'aconseguir, mitjançant condemnes injustes, recursos humans destinats a les lleves, mentre que en altres casos permetia "... delictes atroces de morts, robos y forçes...".²³ També havia actuat de forma interessada a l'hora de no posar remei a les insolències i desordres ocasionats pels soldats allotjats els anys 1637 i 1638. Finalment, havia mantingut un constant enfrontament amb la noblesa de l'illa i, en definitiva, s'havia aprofitat de la lleialtat del regne per aconseguir imposar uns serveis a la monarquia que no s'admetien en cap altre indret de la Corona d'Aragó.

El darrer any que restà Alons de Cardona a l'illa les coses continuaren igual i quan al mes de juny de 1639 les tropes franceses envairen el Rosselló i ocuparen la fortalesa de Salses es repetí la sol·licitud de tropes per a la seva recuperació. En aquesta ocasió el Gran i General Consell al·legà que aquell mateix any ja s'havia fet una lleva destinada a la defensa de Menorca, amenaçada per un possible ocupació francesa, a la vegada que argumentava que les institucions illenques no tenien competències en el reclutament dels soldats. Només els corresponia aportar les quantitats pecuniàries destinades a pagar els soldats en el moment de l'allistament, proveir-los de l'equipament necessari, facilitar-ne la manutenció i el transport fins l'indret acordat amb les autoritats corresponents. En conseqüència, només intervindrien una vegada completada la lleva. De bell nou s'argumentava la manca de població i el perill que suposava la sortida de la gent més apta per a les armes en cas que les persistents notícies de l'arribada de la flota francesa es fessin realitat. En la seva resposta, el virrei posava de manifest que la suposada despoblació no era certa, tota vegada que es calculava en aquells moments una població d'uns 20.000 veïns aproximadament, i que el perill que repre-

---

23. *Ibidem*, p. 134.

sentava la presència en el mar balear de l'armada gala quedava reduït per les tasques de vigilància encomanades en la zona a les armades reial i de Nàpols. Finalment, el virrei apel·lava a consideracions sentimentals i de conveniència quan argumentava:

...concurriendo para ello tantas razones de obligacion y conveniencia propias como son el vinculo de asistir a recuperar una plaça del reino de la Corona de Aragon, particularmente siendo de Cataluña, de donde tienen origen los habitantes desta isla, y correspondencia que ha conservado con aquella provincia, en que interesa esta isla, mas por el socorro que en otras ocasiones puede esperar della, escusando con esto la nota que de no hazerlo se les podria seguir en las historias...²⁴

La darrera mesura de força que adoptà Cardona contra la institució del Gran i General Consell fou l'empresonament de Ramon Puigdorfilà, jurat en cap, Cristòfol Socies, jurat de mercaders, Miquel Anglada, primer conseller de l'estament de cavallers, Ferran espanyol, primer conseller de ciutadans, Guillem Fons, primer conseller de menestrals i Joan Reura, síndic de la Part Forana per no haver autoritzat el pagament de diverses despeses presentades pel virrei a càrrec dels fons de la institució.

El 28 d'agost de 1640 Alons de Cardona abandonava l'illa després d'una llarga entrevista a la fortalesa de Sant Carles amb el nou virrei, l'aragonés Lope de Francia. Enrera deixava una illa convulsada pel seu govern i unes institucions contestatàries davant les mesures autoritàries que havia anat adoptant al llarg dels més de set anys d'estada. Temps suficient per a demostrar que les formes despòtiques no sempre eren les millors maneres de dur endavant un projecte polític com el que encapçalava el comte duc d'Olivares. Catalunya i la seva Guerra dels Segadors era el millor exemple del que podien provocar. A Mallorca, fidelitat i revolta formaren part d'un binomi que al llarg de set anys condicionà l'esdevenir de l'illa i del seu virrei.

---

24. A.R.M. AGC 60 f. 108-09.